

Asia: VN/15285/2021

HE laiksi osatyökykyisten työllistymistä tukevan erityistehtäväyhtiön perustamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

2 §. X Oy:n tehtävät ja toimiala

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että yhtiön tulisi toimia tuloksellisesti, mutta sen ensisijaisena tavoitteena ei olisi tuottaa liikevoittoa. Toimintaa tulisi ehdotuksessa harjoittaa niin, ettei se vääristä kilpailua. Momentissa säädettäisiin myös, että yhtiön tuottamien palveluiden hinnoittelun tulee olla markkinaehtoista. Onko teillä tähän lausuttavaa?

Kuopion kaupunki katsoo, että esitys X Oy:n perustamisesta on perusteltua kaikkein vaikeimmin työllistyvien henkilöiden työsuhteisen työn mahdollistamiseksi. On tärkeää, että yhtiön tavoitteena ei ole tuottaa liikevoittoa ja että sen toiminta ei vääristä kilpailua. Toimiminen kilpailluilla markkinoilla esitetyillä ehdoilla on kuitenkin haasteellista ja vaatinee X Oy:n pitkäkestoisen / pysyvän tukemisen valtion toimesta verovaroilla. Riskinä on, että julkisen tuen tarve kasvaa suunniteltua merkittävästi suuremmaksi, jos yhtiö ei pysty saavuttamaan palvelumyynnille asetettuja tavoitteita. Vaikutusten arvioinnissa ko. riskien hallintaan tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Hallituksen esityksessä todetaan, että yhtiön tuottamien palveluiden hinnoittelun tulee olla markkinaehtoista. Kuopion kaupunki katsoo, että tämä on kannatettava periaate. Markkinaehtoinen hinnoittelu tulee tehdä alueelliset erityispiirteet ja paikallinen markkinatilanne huomioiden, ei valtakunnallisesti yhtenäistä hintatasoa hakien.

Pykälän 5 momentissa säädetään, että yhtiö tuottaa EU:n valtioneuvoston asetuksella tarkoitettuja yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin tarkoitettuja palveluja (SGEI) ja että siihen sovelletaan lakia julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016). Onko teillä tähän lausuttavaa?

Kuopion kaupunki yhtyy hallituksen esityksen näkemykseen, että yhtiön pääasiallinen tehtävä työllistää heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevia osatyökykyisiä on SGEI –sääntelyn mukaista Ruotsin esimerkkiä seuraten. Yhtiön muun yritystoiminnan tulee olla tälle päätehtävälle alisteista ja keino edistää työllistämistavoitteiden saavuttamista. Yhtiön perustehtävä huomioiden on myös perusteltua, että yhtiö voi osallistua työkeskuksille tai vastaaville suunnattuihin tarjouskilpailuihin.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi ohjeellinen 10 % yläraja markkinaosuudelle, jota yhtiö ei saa ylittää palvelutuotantoon valituilla toimialoilla. Esityksessä ei kuitenkaan oteta kantaa siihen, miten ko. markkinaosuus määritellään. Kuopion kaupunki katsoo, että markkinaosuuden määrittely tulee tehdä suhteessa paikallisiin markkinoihin toimialakohtaisesti. Näin siksi, että alueelliset vaihtelut eri palvelualoilla ovat suuret valtakunnallisesti tarkasteltuna. Markkinaosuuden määrittely on myös hyvä tehdä läpinäkyvästi paikallisia toimijoita kuunnellen, jotta yhtiön toiminnalle saadaan yleinen hyväksyntä.

3 §. Yhtiön toiminnan kohdistuminen

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin yhtiöön työllistettävien kohderyhmästä. Onko teillä tähän lausuttavaa?

Kuopion kaupunki katsoo, että kohderyhmän määrittely tulee tehdä esitettyä tarkemmalla tasolla. Kohderyhmän määrittelyssä tulee linjata se, halutaanko esitetyn yhtiön avulla toteuttaa sosiaali- vai työllisyyspolitiikan päämääriä. Pidättäytymällä vahvasti vamma/sairaus –perusteisessa kohderyhmän määrittelyssä jää kohderyhmän ulkopuolelle monia tosiasiallisesti vahvasti toimintarajoitteisia henkilöitä, joilla ei ole mahdollisuuksia työllistyä avoimille työmarkkinoille (ns. sosiaalinen työkyvyttömyys). Näiden henkilöiden työelämäosallisuuden ja toimeentulon vahvistamisen kannalta olisi tärkeää sisällyttää myös heidät kohderyhmään. Kuopion kaupunki haluaa myös tähdentää, että lain toimeenpanossa tulee olla vahva yhteys sosiaali- ja terveyspalveluihin / hyvinvointialueille.

Kuopion kaupunki katsoo, että diagnoosikeskeinen kohderyhmän määrittely ei ole tarkoituksenmukaisin tapa kohdentaa X Oy:n työllistymismahdollisuuksia. Sen sijaan kohderyhmän määrittely tullee tehdä tosiasiallisen työ- ja toimintakyvyn kautta. Diagnoosien saaminen aikuisiällä voi olla haasteellista mm. nepsy -asiakkaille ja kestää vuosia. Vuosien odottelu puolestaan heikentää ko. henkilöiden työ- ja toimintakykyä ja mahdollisuudet saada heille aikaan siirtymä avoimille työmarkkinoille heikkenevät entisestään. Kohderyhmän määrittelyllä tulee olemaan keskeinen rooli X Oy:n toiminnan suunnittelun ja käynnistämisen kannalta.

Työllistyminen X Oy:öön on esityksen mukaan viimesijainen vaihtoehto niille henkilöille, joilla ei ole mahdollisuuksia työllistyä avoimille työmarkkinoille. Tavoitteena kuitenkin on, että työntekijöiden siirtymiä avoimille työmarkkinoille syntyisi. Palkkatyön mahdollistaminen tälle kohderyhmälle on arvo sinänsä ja siirtymät avoimille työmarkkinoille tavoittelemisen arvoisia. Esityksessä ei kuitenkaan oteta kantaa siihen, miten siirtymien aikaansaamista lähdetään tukemaan. Kuntien kokemus osatyökykyisten työllistamisestä on, että tälle kohderyhmälle tulee järjestää työn ohessa vahvoja ja pitkäkestoisia palveluja. Hallituksen esityksessä näiden palvelujen järjestämisen kuvaaminen jää kuitenkin ohueksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että työ- ja elinkeinotoimisto valitsisi kohderyhmäkriteerit täyttävistä työnhakijoista ne, jotka asetettaisiin ehdolle yhtiön palvelukseen. Yhtiö voisi rekrytoida palvelukseensa

ainoastaan tästä ehdolle asetettavista henkilöistä työllistäessään osatyökykyisiä. Onko teillä tähän lausuttavaa?

Kuopion kaupunki katsoo, että on perusteltua rajata kohderyhmän ohjaamista rajalliset resurssit omaavaan X Oy:öön. Hallituksen esitys ei kuitenkaan huomioi lainkaan käynnissä olevia työllisyyden edistämisen kuntakokeiluja. Kokeilulaissa säädetyn työnjaon mukaisesti myös kuntakokeilukunnilla tulee olla mahdollisuus asettaa asiakkaitaan ehdolle yhtiöön työllistettäväksi.

Hallituksen esitys on annettu tässä hetkessä toimivaksi, eikä se ota huomioon valmisteilla olevia muutoksia työllisyyspalvelujen toimintakenttään (hyvinvointialueiden perustaminen, työllisyyspalvelujen siirto kuntiin). Kuopion kaupunki katsoo, että esitystä tulee täydentää kuvauksella siitä, miten asiakasohjaukset järjestettäisiin TE-palvelut 2024 uudistuksen toteutumisen jälkeen.

Mikä olisi perustettavalle erityistehtävayhtiölle sopiva nimi?

.

-

Muita huomioita ja kommentteja esitysluonnoksesta

Onko teillä muuta lausuttavaa?

Kuopion kaupunki haluaa kiinnittää huomiota kolmannen sektorin työllisyystoimijoiden asemaan ja toimintamahdollisuuksiin niillä alueilla, jonne X Oy tulee. Riskinä on, että eri kanavien kautta tuetut työllisyystoimijat joutuvat epätarkoituksenmukaiseen kilpailutilanteeseen työllistämistoiminnassaan tai tuottaessaan markkinaehtoisia palveluja samoilla toimialoilla. Vaarana on, että alueelliset toimijat ajautuvat vaikeuksiin ja pahimmillaan häviävät, kun niillä ei ole X Oy:n kaltaista pysyväisluonteista rahoituspohjaa tukenaan. Hallituksen esityksessä tämä olisi hyvä huomioida vaikutusten / riskien arvioinnissa.

Hallituksen esityksessä todetaan, että kustannukset yhtä X Oy:öön työllistettävää osatyökykyistä kohden ovat n. 25 000 euroa. Esityksen mukaan panostuksia voidaan pitää kannattavina tai suhteellisen vähän tappiollisena. Kuopion kaupunki katsoo, että rahalliset panostukset kokonaan uuden toimijatahon luomiseen ovat mittavia. Vaihtoehtoisten mallien pohdinta, esimerkiksi olemassa olevien rakenteiden ja toimijoiden hyödyntäminen, jää esityksessä kuitenkin varsin rajalliseksi.

Oksanen Pirjo
Kuopion kaupunki / työllisyyspalvelu